

งานเดือนสิบ นครศรีธรรมราช: บทบาทและอิทธิพลของรัฐ
ต่อพัฒนาการของงานในช่วง พ.ศ. 2520-2550

Nakhon Si Thammarat 's Duean Sib Festival: the State's Role and its Influence on the Development of Nakhon Si Thammarat 's Sat Duean 1977-2007 C.E.

ปริญญ์ มงคลพาณิชย์¹
Parinya Mongkolpanich

Abstract

This study is to focus on and analyse the cultural relation between the State and the communities concerning the organization of the development of Nakhon Si Thammarat 's Duean Sib Festival from 1977-2007 C.E.

The development of Nakhon Si Thammarat 's Duean Sib Festival during the period of study is divided into three phases.

Firstly, from 1977 to 1993 C.E., the State and the communities had been searching for the distinctive characteristics of the festival which was revived and promoted as the cultural symbol of Nakhon Si Thammarat. Then the festival focused on promoting the historic sites in the province owing to the Government policy of conservating and restoring in encouraging local.

Secondly, from 1994 to 1998 C.E., which the decline of Buddhist teaching in the local communities in Nakhon Si Thammarat, the local administration and the communities tried to search for new features for the festival.

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

M.A student, Faculty of Liberal Arts, Department of History, Thammasat University,
mchamp91@hotmail.com

Thirdly, from 1999 to 2007 C.E., the festival focused on promoting the conservation of folk art and culture of Nakhon Si Thammarat. During this period local intellectual, localism and decentralization has been highlighted.

The government policies undoubtedly has affected towards the direction of the festival. In addition, the interaction between diverse groups of people has also helped the changing faces of the festival and encouraging the tourism in Nakhon Si Thammarat.

Keywords: Duean Sib Festival, Nakhon Si Thammarat, hmrab

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งสำรวจและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมระหว่างรัฐกับชุมชนที่ปรากฏอยู่ในพัฒนาการของงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช ช่วง พ.ศ. 2520-2550 ซึ่งแบ่งพัฒนาการของงานได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก ปี พ.ศ. 2520-2536 เป็นการ "ค้นหาและสร้างเอกลักษณ์ให้กับงานเดือนสิบ" ทำให้งานเดือนสิบได้รับการฟื้นฟูจุดสัญลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อนที่จะหันมาให้ความสำคัญกับโบราณสถานเมืองนครศรีธรรมราช ตามนโยบายการอนุรักษ์และบูรณะโบราณวัตถุโบราณสถานในท้องถิ่น

ช่วงที่สอง ปี พ.ศ. 2537-2541 เป็นระยะแห่งการ "ค้นหาจุดเด่นใหม่ให้กับงานเดือนสิบ" เนื่องจากหัวใจหลักของงานตามคติทางพระพุทธศาสนากำลังซบเซา

ช่วงที่สี่ ปี พ.ศ. 2542-2550 เป็นช่วงของการ "ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน" ของเมืองนครศรีธรรมราช และยังเป็นช่วงที่กระแสท้องถิ่นนิยมและการกระจายอำนาจของชุมชนได้รับการขยับเน้นขึ้นมาอีกครั้ง

นอกจากนโยบายจากภาครัฐที่มีส่วนต่อการทิศทางของงาน การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มบุคคลที่หลากหลายก็สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของรัฐกับชุมชนนครศรีธรรมราช ที่ใช้งานเทศกาลนี้เพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : งานเดือนสิบ, นครศรีธรรมราช, หุมรับ

บทนำ

งานเดือนสิบเป็นงานประจำปีที่ชาวจังหวัดสุโขทัยได้จัดขึ้นแทบทุกจังหวัด แต่ใคร ๆ มักจะนึกถึงงานเดือนสิบที่จังหวัดนครศรีธรรมราชก่อน เพราะเป็นดังสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่อยู่คู่บ้านคูเมืองนครศรีธรรมราชมาช้านาน (ปรีชา นุ่นสุข. 2523 : 67-70)

แต่เดิมงานนี้เน้นการปฏิบัติภาคพิธีกรรมในประเพณีท้องถิ่นนครศรีธรรมราช เรียกว่า **"งานสารทเดือนสิบ"** เมื่อทางการเข้ามาจัดงานตั้งแต่ พ.ศ. 2466 เป็นต้นมาได้มีการออกร้านและจัดกิจกรรมรื่นเริงเพิ่มเข้ามาด้วย จึงเกิดเป็น **"งานเดือนสิบ"** ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือน 10 ของทุกปี อันเป็นช่วงที่ผลผลิตทางการเกษตรออกงาม ชาวนครศรีธรรมราชจึงนำพืชผลนานาชนิดไปถวายพระด้วยการจัด **"หมุ่รับ"** (เป็นภาษาใต้หมายถึง ลำรับ) (ขุนอาเทศคดี. 2522 : 49) ความหมายของเทศกาลนี้คือ เพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับและเป็นการเตรียมเสบียงสำหรับพระภิกษุจะได้เก็บไว้ในฤดูฝนหรือในยามน้ำท่วม (เฉลิม จิตรมาศ (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปริญา มงคลพาณิชย์ (ผู้สัมภาษณ์). วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนครศรีธรรมราช. 9-10 ตุลาคม 2555. และ พระสมบุรณ์ ปิยวันโณ (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปริญา มงคลพาณิชย์ (ผู้สัมภาษณ์). วัดหน้าพระลาน นครศรีธรรมราช. 11 ตุลาคม 2555.)

ลักษณะและวิธีปฏิบัติในงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช

ประเพณีงานเดือนสิบจะเริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นวันที่พยายมปล่อยตัวผู้ล่วงลับที่เรียกว่า **"เปรต"** ขึ้นมาจากนรก และจะเรียกตัวกลับไปในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 การปฏิบัติของผู้ทำบุญจึงมีอยู่ 2 ครั้ง คือ ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ครั้งหนึ่ง และในวันแรม 13 ค่ำ ถึงแรม 15 ค่ำ อีกครั้งหนึ่ง

วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านโดยทั่วไปยังไม่ถือว่าเป็นวันสำคัญนัก บางคนจึงไม่ได้ทำพิธีใด ๆ ส่วนผู้ที่ประกอบพิธีก็จะทำปฏิบัติอย่างง่าย ๆ เพียงจัดภัตตาหารไปทำบุญที่วัดเท่านั้น เรียกวันนี้ว่า **"วันรับตายาย"** หรือ **"วันหมุ่รับเล็ก"**

วันแรม 13 ค่ำถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็น **"วันหมุ่รับใหญ่"** ถือเป็นช่วงที่สำคัญมาก (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 7. 2542 : 3393) การประกอบพิธีกรรมโดยทั่วไปเริ่มต้นที่วันแรม 13 ค่ำ เดือน 10 หรือ **"วันจ่าย"** เพื่อซื้อหาข้าวของต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจัดหมุ่รับ ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดกันในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10

การจัดหมัมนั้น ขึ้นแรกใส่ข้าวสารรองกันกระบุงแล้ว ใส่หอม กระเทียม พริก เกลือ กะปิ น้ำตาล และบรรดาเครื่องปรุงรสอาหารที่จำเป็น ต่อไปก็ใส่จำพวกอาหารแห้ง เช่น ปลาเค็ม เนื้อเค็ม และผักผลไม้ที่เก็บไว้ได้นาน เช่น มะพร้าว พัก มัน กล้วยดิบ อ้อยและพืชผักที่มีในเวลานั้น นอกจากนั้นยังใส่ของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น น้ำมันมะพร้าว น้ำมันก๊าด ใต้ ไม้ขีด หม้อ กระทะ ถ้วย ชาม และเครื่องเขียนหมาก จากนั้นจึงใส่ขนมเดือนสิบ 5 ชนิดที่มีความหมายและถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของงานเดือนสิบ ได้แก่ 1.ขนมพอง เป็นสัญลักษณ์แทนแพสำหรับผู้ล่วงลับใช้ล่องข้ามห้วงมหรณพ 2.ขนมลา เป็นสัญลักษณ์แทนเครื่องนุ่งห่ม แต่บางท้องถิ่นเชื่อว่าทำขึ้นสำหรับเปรตจำพวกที่มีปากเล็กเท่ารูเข็มเพื่อจะได้ตักรับประทานที่ละเส้น 3.ขนมกง เป็นสัญลักษณ์แทนเครื่องประดับ 4.ขนมเบชะหรือดีชะหรือขนมเจาะหู เป็นสัญลักษณ์แทนเงินเบี้ยสำหรับใช้สอย บางถิ่นเชื่อว่าเพื่อใช้เป็นตุ้มหู และ 5.ขนมบ้า เป็นสัญลักษณ์แทนสบ้าสำหรับผู้ล่วงลับจะได้ใช้เล่นสบ้าในวันสงกรานต์ นอกจากนี้ผู้เฒ่าผู้แก่บางคนหรือในบางท้องถิ่นอาจเพิ่มขนมลาลอยมันซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนฟูกหมอนเข้าไปอีกอย่างหนึ่ง (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 1 2529 : 288-289)

วันแรม 15 ค่ำเมื่อจัดหมัมนั้นเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านจะยกหมัมนั้นไปวัดในช่วงเช้าก่อนฉันเพล นอกจากนี้จะจัดภัตตาหารส่วนหนึ่งไปถวายพระสงฆ์ด้วย ผู้ยกหมัมนั้นจะแต่งตัวสะอาดและสวยงามเพราะถือว่าเป็นการทำบุญครั้งสำคัญ แต่ละครอบครัวจะยกหมัมนั้นไปยังวัดที่เคยเคารพพระพุทธรูปหรือวัดที่บรรพบุรุษเคยยกหมัมนั้นถวายพระหรืออาจเป็นวัดที่อยู่ใกล้บ้านก็ได้ ถ้าเป็นหมัมนั้นใหญ่อาจมีการประกวดหมัมนั้นและมีขบวนแห่ใหญ่โตเอิกเกริก ผู้ร่วมขบวนแห่แต่งตัวสวยงามตามลักษณะขบวน อาจมีการแต่งกายเป็นเปรตหรืออื่น ๆ ตามแต่ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ร่วมขบวน หลังจากนั้นจึงเป็นการฉลองหมัมนั้นและบังสุกุล ถือเป็นวันส่งญาติพี่น้องที่ล่วงลับกลับสู่สุคติ ชาวบ้านจึงเรียกวันนี้ว่า "วันส่งตายาย" หรือ "วันหมัมนั้นใหญ่" หรือ "ฉลองหมัมนั้น" หากลูกหลานไม่ได้ไปทำบุญในวันนี้จะถูกมองว่าเป็นคนอกตัญญู

หลังจากนั้นจะเป็นการตั้งเปรต แต่เดิมทำโดยเอาอาหารส่วนหนึ่งไปวางไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น ทางเข้าวัด ริมกำแพงวัด หรือตามโคนต้นไม้ เพื่อแผ่ส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับ ภายหลังมีการสร้างร้านขึ้นสูงพอสมควรเรียกว่า "หลาเปรต" (หลา เป็นภาษาถิ่นภาคใต้ หมายถึง ศาลา ดังนั้น หลาเปรตจึงหมายถึง ศาลาที่ใช้สำหรับตั้งเปรต) แล้วนำอาหารที่จะตั้งเปรตไปไว้บนหลาเปรตนั้น อาหารเหล่านี้จัดชนิดที่บรรพชนชอบอย่างละนิดอย่างละหน่อย แต่ที่ขาดไม่ได้คือ ขนม 5 อย่าง ดังที่กล่าวข้างต้น เมื่อตั้งอาหารบนหลาเปรตแล้วจะนำสายสิญจน์ที่พระสงฆ์จับเพื่อสวดบังสุกุลมาผูกไว้กับหลาเปรตเพื่อแผ่ส่วนกุศลไปยังผู้ล่วงลับ

หลังเสร็จพิธีสงฆ์จึงเก็บสายสิญจน์ จากนั้นผู้คนที่ทุกเพศทุกวัยจะกรูกันเข้ามาแย่งชิงอาหารที่ตั้งไว้ เรียกว่าการ "ชิงเปรต" เนื่องจากมีความเชื่อว่าการกินของที่เหลือจากการเซ่นไหว้บุรพชนจะได้กุศลแรงและเป็นการทำบุญ หากบุตรหลานของเปรตตนใดชิงอาหารได้ เปรตตนนั้นย่อมได้รับส่วนบุญนั้นไป นอกจากนี้ยังมีการชิงเปรตอีกรูปหนึ่งแบบด้วยการทำนั่งร้านแล้วนำหมูรวางลงบนร้านเปรตนั้น หลังจากเสร็จพิธีอุทิศส่วนกุศลไปให้เปรตชน พวกลูกหลานก็จะเข้าแย่งอาหารนั้น (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 3. 2529 : 973-974)

ถึงแม้งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย วิถีปฏิบัติภาคพิธีกรรมในแต่ละท้องถิ่นอาจมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วมิได้เปลี่ยนแปลงไปจากนี้มากนัก ชาวบ้านยังคงยึดถือปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวสืบต่อมาจนปัจจุบัน

เอกสารชั้นต้นที่กล่าวถึงงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช

หลักฐานเก่าที่พอจะกล่าวถึงงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช เท่าที่พบขณะนี้มียู่ 2 ชิ้น คือตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช และตำนานการทำพิธีตรุษและสารทเมืองนครศรีธรรมราช เอกสารดังกล่าวมีความเกี่ยวพันอย่างสำคัญอยู่กับการรื้อฟื้นพระราชพิธีของราชสำนักรัตนโกสินทร์ตอนต้นด้วย กล่าวคือ

หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่รอดพ้นภัยสงครามจากพม่า พราหมณ์นครศรีธรรมราชผู้รู้ธรรมเนียมเก่าครั้งกรุงศรีอยุธยาจึงยังคงหลงเหลืออยู่มาก เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีพระราชประสงค์ที่จะทรงฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีให้เหมือนสมัยกรุงศรีอยุธยา จึงโปรดให้หาตำราและสอบถามผู้รู้ธรรมเนียมเก่าจากเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อรวบรวมและตรวจชำระเป็นลัทธิธรรมเนียมขึ้นในกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งปรากฏในภายหลังต่อมาว่ามีพิธีเก่าหลายพิธีถูกบัญญัติอยู่ในพระราชพิธีสิบสองเดือนในรัชกาลที่ 1

ใน "ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช" เอกสารที่เขียนขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ค้นพบโดยกรมพระยาดำรงราชานุภาพเมื่อครั้งตรวจราชการหัวเมืองนครศรีธรรมราช ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2473 กล่าวถึง "เดือนสิบ" ว่า เป็น 1 ใน 5 พิธีที่ให้พระสงฆ์และพราหมณ์เข้าพิธีด้วยกัน (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. 2473 : 20) แม้เอกสารนี้จะมิได้กล่าวว่า งาน (พิธี) เดือนสิบ เป็นต้นแบบให้กับพระราชพิธีในราชสำนัก แต่การที่รัชกาลที่ 1 ให้ความสำคัญกับพราหมณ์ผู้ทำพิธีจากเมืองนครศรีธรรมราช ก็ทำให้สันนิษฐานได้ว่าพิธีสำคัญเช่นนั้นน่าจะวางรากฐานให้กับพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ข้อสันนิษฐานดังกล่าว เป็นไปอย่างสอดคล้องกับเอกสารเรื่อง "ตำนานการทำพิธีตรุษและสารทของเมืองนครศรีธรรมราช" (คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกและจดหมายเหตุ. 2545 : 4) เป็นเอกสารที่เขียนขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเช่นกัน ถูกค้นพบในสมัยรัตนโกสินทร์ ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2459 กล่าวว่า ซึ่งสมเด็จพระสังฆราช (สี) วัดบางหัวใหญ่ (วัดระฆังโฆสิตาราม) ให้พระครูปลัดมีลิขิตไปเรียกเอาตำราพิธีตรุษและสารทของเมืองนครศรีธรรมราชมา เพื่อเป็นแบบอย่างในการทำพระราชพิธีตรุษและสารทสำหรับกรุงรัตนโกสินทร์ หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 (คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกและจดหมายเหตุ. 2545 : 6)

เนื้อหาที่เกี่ยวกับพิธีสารทในเอกสารนี้กล่าวถึง การแต่งตั้งให้พนักงานจัดแต่งสิ่งของในการทำพิธี เช่น กระจยาสารท 12 กระจาด กระจาดเงิน ผ้าขาว ให้แก่พราหมณ์ และกระทำพิธีบูชามงคลจักร มงคลสูตร แล้วจึงยิงปืนขับยักษ์ เวลาเข้าตักบาตรเลี้ยงพระสงฆ์ ส่วนเนื้อหาหลังจากนี้เป็นการแจกแจงรายละเอียดการเกณฑ์กรมการหัวเมืองและพนักงานยิงปืนขับยักษ์ ตลอดจนรายละเอียดเกณฑ์การจ่ายสิ่งของและเงินให้แก่ฝ่ายพราหมณ์และฝ่ายสงฆ์

แม้เนื้อหาในเอกสารทั้ง 2 จะมีได้กล่าวถึงขั้นตอนการทำพิธีทางศาสนาในงานเดือนสิบ (หรืองานสารทเดือนสิบ) มากนัก แต่ก็ยังเป็นข้อสนับสนุนที่ย้ำชัดต่อการเป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมในภาคใต้ของนครศรีธรรมราชที่ส่งอิทธิพลต่อราชธานีได้ในลักษณะหนึ่ง

การจัดงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชในอดีต จนถึง พ.ศ. 2520

งานแรกถือถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดงานเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช คืองานที่จัดในวันวิสาขบูชาปี พ.ศ. 2465 ที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช โดย พลโทสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์ โปรดเกล้าฯ ให้พระยาวิชญานุประดิษฐ์ (สิน เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นผู้จัด โดยจัดอยู่ 3 วัน 3 คืน รายได้จากการจัดงานนำไปใช้ในการก่อสร้างและซ่อมแซมพระวิหารในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร (ขุนอาเทศคดี. 2522 : 51)

ต่อมา พ.ศ. 2466 ได้จัดงานเดือนสิบขึ้นที่สนามหน้าเมืองเป็นครั้งแรก โดยความร่วมมือของคณะกรรมการจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีพระยาวิชญานุประดิษฐ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช พระภัทรนาวิกธรรมจรรย์ (เอื้อน ภัทรนาวิก) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นหัวเรี่ยวหัวแรง หลังจากนั้นเป็นต้นมาจึงได้จัดงานเดือนสิบมาอย่างต่อเนื่องรายได้จากงานส่วนมากนำไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ จะมิ่งดจัดงานบ้างในปี พ.ศ. 2487 และ พ.ศ. 2488 เพราะบ้านเมืองกำลังอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความขัดแย้งอย่างรุนแรง นักวิชาการตะวันตกเข้ามาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภูมิภาคนี้มากขึ้น ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เข้ามาในประเทศในช่วงนี้ (โชติมา จันทน์สุคนธ์. 2537 : 44) นำมาซึ่งจุดเริ่มต้นที่ทำให้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ที่ส่งเสริมความเจริญแก่ท้องถิ่น ต่อด้วยการประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ที่เริ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นอุตสาหกรรม (โชติมา จันทน์สุคนธ์. 2537 : 42-45)

พ.ศ. 2509 จังหวัดนครศรีธรรมราชยังคงเผชิญกับภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชจึงถูกจัดขึ้นเพื่อขบขันความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันปราบปรามคอมมิวนิสต์ หลังจากสถานการณ์คลายความตึงเครียดลงไป การจัดงานเดือนสิบใน พ.ศ. 2510-2511 จึงมีนัยยะของการเร่งสร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้เกิดแก่เมืองนครศรีธรรมราช เช่น การจัดสร้างน้ำพระพุทธรูปหิรัญ และสวดชัยภักย์ปัดเป่าภัยอันตรายเพื่อความเป็นสวัสดิมงคล (จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2511 : 10-11)

พ.ศ. 2512-2518 ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชร่วมกับคณะกรรมการจังหวัดจัดงานเดือนสิบขึ้น โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นมากมาย เช่น งานแสดงหัตถกรรมของชาวนครศรีธรรมราช การแสดงพื้นบ้าน การประกวดด้านร้อยกรอง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นกิจกรรมพื้นฐานในงานเดือนสิบช่วง พ.ศ. 2520-2550 ต่อไป

บทบาทของผู้จัดงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชก่อนปี พ.ศ. 2520 มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นแม่ข่าย จุดประสงค์สำคัญของการจัดงานส่วนมากคือเพื่อนำรายได้ไปใช้ด้านสาธารณประโยชน์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช (เอื้อม อุบลพันธุ์. 2520 : 22) รูปแบบของงานยังไม่มีเอกลักษณ์โดดเด่น จนกระทั่งมีการกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชจะมีพัฒนาการที่ชัดเจน จนสามารถแบ่งตามลักษณะที่สำคัญของงานได้เป็น 3 ช่วง

ช่วงแห่งการค้นหาและสร้างเอกลักษณ์ให้งานเดือนสิบ (พ.ศ. 2520-2536)

ในช่วงทศวรรษ 2520 ถือเป็นช่วงสำคัญในการสร้างรากฐานความเป็นท้องถิ่นนิยมให้เกิดขึ้นในหลาย ๆ ท้องที่ในประเทศไทย จากการประกาศใช้นโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ที่ได้รับอิทธิพลจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองหลังช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 รัฐบาลมีความประสงค์ที่จะกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น

ในขณะเดียวกันท้องถิ่นต่างต้องพยายามแสดงศักยภาพในด้านต่าง ๆ ให้ปรากฏ ทั้งทางวิชาการและทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองกันอย่างเต็มที่ หนึ่งในนโยบายที่รัฐบาลให้ความสำคัญคือการปฏิรูปการศึกษา (โชติมา จันทน์สุคนธ์. 2537 : 44)

ด้วยเหตุนี้ มีผลทำให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์และการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นอย่างเข้มข้น บรรดาปัญญาชนและผู้นำท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐต่างขนานรับนโยบายนี้ โดยเฉพาะวิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่มีบทบาทนำทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมได้จัดการสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครศรีธรรมราชขึ้น การสัมมนานี้ถือเป็นภารกิจสำคัญที่สร้างคุณภาพการต่อความรู้ด้านประวัติศาสตร์หลายสาขาของจังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดระยะเวลาที่มีการจัดสัมมนาอย่างต่อเนื่องระหว่าง พ.ศ. 2521-2531 นอกจากนี้ยังเกิดกระแสท้องถิ่นนิยมขึ้นในนครศรีธรรมราชอย่างเข้มข้น งานเดือนสิบถือเป็นความตื่นตัวทางด้านวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ที่สะท้อนภาพการขับเคลื่อนทางสังคมที่เกิดจากการวางรากฐานทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความประสงค์ที่จะทำให้งานเดือนสิบนครศรีธรรมราช กลายเป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัดอย่างชัดเจนในงานเดือนสิบเมื่อ พ.ศ. 2522 จึงได้ร่วมมือกับวิทยาลัยครุนครศรีธรรมราชรื้อฟื้นการจัด "ห่มรับ" ขึ้นมาและส่งเสริมให้กิจกรรมนี้เป็นเอกลักษณ์ของงานเดือนสิบอย่างแท้จริง โดยมีวิทยาลัยครุนครศรีธรรมราชเป็นผู้รับหน้าที่เป็นแม่แรงในกิจกรรมนี้ตลอดมา วัตถุประสงค์และกิจกรรมของงานเดือนสิบต้นทศวรรษ 2520 ส่วนมากยังคงเป็นการสนับสนุนให้ผู้คนมานมัสการพระบรมธาตุและชมการแห่ห่มรับ กิจกรรมอื่น เช่น ประพดหัตถกรรม การจัดนิทรรศการ แม้จะไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์มากนักแต่ก็เป็นกิจกรรมพื้นฐานให้กับงานเดือนสิบในครั้งต่อ ๆ มา

กิจกรรมการจัดห่มรับในงานเดือนสิบได้รับความนิยมมาก จำนวนห่มรับที่ส่งเข้าประกวดโดยหน่วยงานราชการ สถานศึกษาและนายอำเภอทุกอำเภอมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี จนถึงงานเดือนสิบปี 2526-2527 ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ประกาศให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดท่องเที่ยว (เอนก สิทธิประศาสน์. 2527 : 64-77) ทางจังหวัดจึงได้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ประเพณีแห่ห่มรับอย่างกว้างขวาง เพราะมุ่งหวังให้กิจกรรมนี้ทวีความยิ่งใหญ่เทียบเท่ากับงานของจังหวัดอื่น ๆ เช่น งานบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร งานแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี เป็นต้น (ประหยัด เกษม. 2528 : 105-116) ความเฟื่องฟูของห่มรับทำให้งานเดือนสิบ พ.ศ. 2529 ได้เพิ่มการจัดขบวนรถแห่ห่มรับขึ้นมาอีกกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งเป็นความนิยมเรื่องห่มรับในระส่ำถ้ายก่อนถึงงานทศวรรษ 2530 ทางจังหวัดจะหันไปให้ความสำคัญกับโบราณสถานตามแนวทางของภาครัฐ

การตื่นตัวในท้องถิ่นยังส่งผลให้เกิดกระแสท้องถิ่นนิยมตามมา สะท้อนผ่านการจัดพิมพ์เผยแพร่วรรณคดีท้องถิ่น รวมถึงเอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ของจังหวัด นครศรีธรรมราชอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังเกิดการจัดตั้งหน่วยงานทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นขึ้นมากมาย ตั้งแต่การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ที่นครศรีธรรมราชใน พ.ศ. 2522 (โชติมา จันทน์สุนทร. 2537 : 59) การจัดตั้งสถาบันทักษิณคดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา ในพ.ศ.2523 ตลอดจนการจัดตั้งโรงละครแห่งชาติ นครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2527 (เอนก สิทธิประศาสน์. 2527 : 64-77)

การนำของวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ได้มีส่วนช่วยผลักดันให้นครศรีธรรมราช เข้าเป็นจังหวัดศูนย์กลางการพัฒนาคาใต้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)¹ ในฐานะเมืองแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จากนโยบายที่ให้จังหวัดต่าง ๆ ทำการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ตามกระแสในขณะนั้นที่เชิดชูคุณค่ามรดกโลก การจัดสัมมนาประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ก็ดำเนินไปตามแนวทางของรัฐเช่นกัน ดังนั้นงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชในช่วงปี 2530-2536 จึงเป็นการจัดขึ้นตามครรลองของการให้ความสำคัญกับโบราณสถานในนครศรีธรรมราช

โบราณสถานที่ได้รับการประชาสัมพันธ์ในงานเดือนสิบเป็นอย่างมากคือ พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนครศรีธรรมราช และกำแพงเมือง (ปรีชา นุ่นสุข. 2530 : 33-54) งานเดือนสิบ พ.ศ. 2530-2532 ได้มีการจัดกิจกรรมที่โบราณสถานเหล่านี้ขึ้นมากมาย เช่น การถวายหมัรับและชิงเปรตที่จัดขึ้นวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร การประดับไฟแสงสีที่พระบรมธาตุ และการจำลองกำแพงเมืองขึ้นมาตามแนวกำแพงเมืองนครศรีธรรมราชเดิม พร้อมทั้งจัดนิทรรศการบอกเล่าประวัติกำแพงเมือง ทั้งที่งานเดือนสิบในปีก่อน ๆ สถานที่เหล่านี้มิได้จัดกิจกรรมใหญ่โตแต่อย่างใด

การให้ความสำคัญกับโบราณสถานจึงตอกย้ำถึงการพยายามยืนยัน "ความโบราณ" ของเมืองนครศรีธรรมราช ที่แสดงลักษณะท้องถิ่นนิยมผ่านความเก่าแก่ของโบราณสถาน เพื่อให้อิงกับกระแสความเฟื่องฟูด้านประวัติศาสตร์และมรดกโลก ดังที่วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชวางรากฐานไว้และใช้สานต่อเพื่อตอบสนองนโยบายรัฐ

¹ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) แผนงานที่ 9 บทที่ 3

แผนพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค

อย่างไรก็ตาม ช่วง พ.ศ. 2530-2536 นี้ ทางจังหวัดได้ตัดสินใจให้ผู้รับเหมาเป็นผู้
ประมูลงานไปจัดเอง (สมพุทธ ธุระเจน. 2535 : 11) ดังนั้นบทบาทของหน่วยงานหลักอย่าง
วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราชแม้จะยังคงอยู่ แต่เข้าใจว่าคงถูกแทรกแซงไม่น้อยเพราะกลุ่ม
ผู้รับเหมาเน้นจัดงานรื่นเริงและการออกร้านขายของเป็นหลัก ยังมีได้คิดที่จะอนุรักษ์รูปแบบ
ของประเพณีโบราณเอาไว้ งานทางด้านศาสนาที่จัดขึ้นมิได้รับการสานต่อทุกปี (รังสิต ทองสมัคร
(ผู้ให้สัมภาษณ์). ปริญา มงคลพาณิชย์ (ผู้สัมภาษณ์). วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนครศรี
ธรรมราช. 5 ตุลาคม 2557.) การจัดหุ้บไม่ได้มีการสนับสนุนอย่างที่เคยเป็นมา กลุ่มนายอำเภอ
ที่เคยเข้าร่วมการจัดหุ้บและมีบทบาทในคณะกรรมการก็กลับหายไป มีการให้ความสำคัญ
กับการประชาสัมพันธ์มากกว่าที่จะใส่ใจด้านเนื้อหาของงาน ทำให้งานเดือนสิบ พ.ศ. 2533
และ 2534 ถึงแม้จะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อหลายช่องทางแต่รูปแบบของกล้งงานซบเซา
มีบางกิจกรรมถูกยกเลิกไป เช่น การประกวดหัตถกรรม (สมพุทธ ธุระเจน. 2535 :13)

ในขณะเดียวกัน ได้มีตัวบ่งชี้หลายอย่างที่บ่งบอกว่าขณะนั้นนครศรีธรรมราชกำลังเติบโต
โดยเฉพาะในเขตตัวเมืองที่มีการคับคั่งของการจราจร ยานการคับนถนนพัฒนาการคูขวาง
กำลังอยู่ระหว่างพัฒนาโครงการใหญ่หลายโครงการ ทำให้บริเวณสนามหน้าเมืองที่เคยจัดงาน
เดือนสิบมาตลอดมามีสภาพแออัด ทางจังหวัดจึงต้องการปรับปรุงสนามหน้าเมืองและ
งานเดือนสิบย้ายไปจัดยังทุ่งท่าลาด (สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 84) ซึ่งมีพื้นที่ขนาดใหญ่
เหมาะแก่การรองรับปัจจัยทางการท่องเที่ยวงานเดือนสิบได้มากกว่า ตั้งแตงานเดือนสิบ
นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา (ศรีปราชญ์ สามัคคีธรรม. 2535 : คำนำ)

การบวงสรวงดวงพระวิญญาณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ
พระบรมรูปที่สนามหน้าเมือง ในงานเดือนสิบ พ.ศ. 2536 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการ
จัดงานยังคงเล็งเห็นความสำคัญของสถานที่แห่งนี้ในฐานะที่เคยเป็นสถานที่จัดงานเดือนสิบ
มาตั้งแต่ พ.ศ. 2466 ซึ่งในแง่หนึ่งก็เปรียบเสมือนกับเป็นโบราณสถานแห่งหนึ่งของเมือง
นครศรีธรรมราชนั่นเอง

แม้ว่าการย้ายสถานที่จัดงานเดือนสิบไปยังทุ่งท่าลาด จะมั่นใจได้ว่าเป็นบริเวณที่ดี
ที่สุดในการจัดงานขนาดใหญ่ แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านความห่างไกลจากการเดินทาง
ความห่างไกล จากวัดมหาธาตุวรมหาวิหารนครศรีธรรมราช รวมไปถึงรูปแบบของการจัด
กิจกรรมมิได้พัฒนาปรับปรุง บทบาทของวัดจากที่เคยเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาแต่เดิมก็
ลดน้อยลง (ศรีปราชญ์ สามัคคีธรรม. 2535 : 31) และการที่ทางจังหวัดให้ภาคเอกชนเข้า
มารับหน้าที่จัดงานก็ทำความร่วมมือกันในการจัดงานน้อยลงไป

อีกทั้งในระยะนี้ การเร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาคตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)² และการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่ดึงดูดให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนยังต่างจังหวัดมากขึ้น ย่อมกระทบกับการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพสังคมของชาวนครศรีธรรมราชอย่างมีอาจหลีกเลี่ยง (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2538 : 12) ชาวนครศรีธรรมราชที่เคยทำนาข้าวก็หันมาทำนาถั่ว ดังนั้นวัฒนธรรมข้าว ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวนครศรีธรรมราชมาแต่เดิมจึงถูกกระทบโดยตรง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ ขนมเดือนสิบทั้ง 5 ชนิด ล้วนแล้วแต่ใช้ข้าวเป็นวัตถุดิบหลักทั้งสิ้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตผู้คนบางส่วนได้แปรเปลี่ยนไป ความศักดิ์สิทธิ์ของท้องถิ่นและพระแม่โพสพถูกลดความสำคัญลง (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. 2536 :20)

รูปแบบของงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชในพัฒนาการช่วงแรก ส่วนมากแล้วดำเนินไปตามแนวทางที่ภาครัฐกำหนด ความเป็นท้องถิ่นนิยมที่เกิดขึ้นจึงยังคงผูกติดอยู่กับระบบราชการ แต่อย่างไรก็ตามต้องยกย่องความสามารถของหน่วยงานท้องถิ่น ที่มีวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชเป็นแกนนำสามารถเลือกสิ่งที **"น่าจะเป็น"** เอกลักษณะของงานเดือนสิบมาพัฒนาได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งผู้ร่วมกิจกรรมให้ความร่วมมือ จนทำให้หมุ่รับกลายเป็นเอกลักษณ์ของงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชได้สำเร็จ ก่อนที่ต่อมาจะหันมาให้ความสนใจกับโบราณสถานของเมืองตามนโยบายรัฐพร้อมกับการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชเริ่มมีภาวะซบเซา และจะปรากฏปัญหาชัดเจนขึ้นในพัฒนาการของงานเดือนสิบช่วงที่ 2 ดังจะกล่าวต่อไป

ช่วงแห่งการค้นหาจุดเด่นใหม่ให้กับงาน (พ.ศ. 2537-2541)

การเร่งรัดพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในภูมิภาค ทำให้นครศรีธรรมราชเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในระยะนี้เกิดโครงการระดับพ้นล้านขึ้นหลายโครงการ เช่น โครงการโรงแรม 5 ดาวขนาดใหญ่เพื่อรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โครงการห้างสรรพสินค้าไอเซ็นดีพาร์ทเมนต์สโตร์ โครงการบ้านจัดสรรหลายโครงการ โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Sea Board) ที่คาดหวังให้ 5 จังหวัดภาคใต้ อันได้แก่ สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ และนครศรีธรรมราชพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเดินทางและการค้าของโลก (กุลธิดา สืบหล้า. 2539 : 62-76) สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนการพัฒนาทางอุตสาหกรรมที่มาพร้อมทุนนิยมอย่างแท้จริง ทำให้เหล่านายทุนคาดการณ์ว่าต่อไปเมืองนครศรีธรรมราชจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้

² แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ส่วนที่ 3 บทที่ 6 การปรับโครงสร้างการผลิตการเกษตรและการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค

ด้วยแรงจูงใจต่อรายได้และผลกำไรจากการทำงานในภาคอุตสาหกรรมเช่นนี้ ทำให้สังคมของชาวนครศรีธรรมราชเกิดการความขัดแย้งในด้านค่านิยมและความเชื่อ วิธีชีวิตดั้งเดิมที่เคยพบต่อบรรพบุรุษ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการให้คุณค่ากับ ธรรมชาติได้เปลี่ยนแปลงไป (คำนวน นวลสนอง. 2540 : 96) งานเดือนสิบเป็นประเพณี ที่ต้องถืออย่างหนึ่งที่ยึดโยงคติทางวิธีชีวิตเหล่านี้ไว้ชัดเจนยิ่ง เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคม เกษตรกรรมมาสู่สังคมอุตสาหกรรมทำให้ระบบความคิดของคนเปลี่ยนไป จากที่เคยเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทางธรรมชาติก็จะเปลี่ยนเป็นการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ความเคารพต่อ บรรพบุรุษและความเชื่อที่ได้รับการปลูกฝังมาจึงดูน่าเชื่อถือน้อยลง ส่งผลให้การเข้าร่วมงาน ประเพณีในชุมชนลดน้อยลงไปด้วย โครงสร้างของครอบครัวจะมีขนาดเล็กลงเพราะผู้คน ต่างแสวงหางานในภาคอุตสาหกรรมและเกิดการย้ายถิ่นฐาน (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2538 : 12)

เมื่อระบบความเชื่อดั้งเดิมถูกทำลายและศีลธรรมของคนลดลง แม้กระทั่งวงการ พุทธศาสนาในนครศรีธรรมราชเองก็ตกอยู่ในสภาวะที่ ". . . อ่อนล้า ชัดแย้งและยุ่งเหยิงมาก. . ." (บัญชา พงษ์พานิช. 2539 : 91) งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชก็ได้มุ่งหมายให้วัดเป็น สถานที่สำคัญในการจัดงาน รูปแบบงานได้เน้นไปที่การออกร้านจำหน่ายสินค้าและงานเทศกาล แม้กิจกรรมเด่นของงานจะยังเป็นการประกวดห่มรับแต่ก็ความนิยมก็ซบเซาลงไปเช่นกัน ส่วนกิจกรรมนอกเหนือจากนี้ยังคงเป็นการแสดงผลผลิตทางการเกษตร รับหน้าที่จัดโดย เกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช การประกวดงานหัตถกรรม โดยพัฒนาการจังหวัด นครศรีธรรมราช และการแสดงนิทรรศการของหน่วยงานราชการ

สิ่งที่พอจะเรียกได้ว่าทำให้งานมีความน่าสนใจคือ การยกเลิกการเก็บค่าเข้าชมงาน ในงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าจะสามารถ ดึงดูดผู้คนให้มาเที่ยวงานมากขึ้นและพ่อค้าแม่ค้ามีรายได้จากการออกร้านเพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อสถานที่จัดงานยังคงเป็นทุ่งท่าลาดอันมีพื้นที่กว้างขวาง การพร้อมใจกันเข้าร่วมงาน ของทั้งผู้จัดและผู้มาเที่ยว จึงเป็นการเพิ่ม **"พื้นที่แห่งความสำราญ"** ให้มากขึ้นโดยปริยาย ส่วนทางกับงานภาคพิธีกรรมที่ไม่ได้รับการส่งเสริม

ปัจจัยสำคัญอีกประการในช่วงที่ผ่านมาคือ การโยกย้ายผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรี ธรรมราชติดต่อกันมาหลายปีหลังจาก พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ก็ส่งผลต่อการบริหารงานเดือนสิบ ไม่น้อย เพราะ งานเดือนสิบเป็นงานสำคัญที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการเตรียมการ อีกทั้งผู้ที่ มาใหม่ยังไม่อาจเข้าใจเนื้อหาสาระของงานได้อย่างถ่องแท้

แม้ว่าจะเป็นยุคแห่งความซบเซาของงาน แต่หลายฝ่ายก็มีได้หนึ่งนอใจ ได้พยายามหาแนวทางอนุรักษ์งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชให้กลับมาอยู่ในรูปแบบที่น่าสนใจอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งคาดว่า สิ่งที่ยังจังหวัดเล็งเห็นว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการอนุรักษ์งานเดือนสิบก็คือ การขาดความร่วมมือของคนท้องถิ่น ดังนั้นการแก้ปัญหาอันดับแรกจึงเป็นการยกเลิกไม่ให้ผู้รับเหมาได้เหมางานไปทั้งหมด การปฏิบัติดังนี้ได้เปิดโอกาสให้หลายหน่วยงานทั้งจากภาครัฐและเอกชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมจัดงานกันมากขึ้น งานเดือนสิบนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2538 (จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2539 : 12) จึงมีหลายหน่วยงานเข้าร่วมมือจัดกิจกรรมกับหน่วยงานหลักที่เคยดำเนินงานอยู่ก่อนแล้ว เช่น การประกวดหมู่บ้านที่จัดโดยสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช (วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชเดิม) ได้มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคใต้ เขต 2 และสมาคมส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวนครศรีธรรมราชเข้าร่วมสมทบเป็นปีแรก ส่วนกลุ่มนายอำเภอทุกอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราชก็ได้กลับเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการอีกครั้ง ส่วนการจัดนิทรรศการ โดยมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ซึ่งเข้ามารับหน้าที่เป็นแม่งานปีแรก ได้มีหน่วยศิลปากรที่ 8 ให้ความร่วมมือดำเนินงานด้วย

จากการร่วมมือกันเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ดีในการแก้ปัญหา ทางจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงเน้นให้มีการระดมความคิดเห็นของชาวนครศรีธรรมราช เพื่อร่วมกันหาแนวทางพัฒนาจังหวัดด้วยการจัดสัมมนาขึ้นในชุมชน วิธีนี้ที่ถูกนำมาใช้มากในนครศรีธรรมราชระยะนี้ (พรพันธุ์ เขมคุณาศัย. 2542 : 114) หนึ่งในนั้นมีการสัมมนาเรื่องสำคัญคือ **"ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับสังคมไทยและการเมืองไทย"** (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2538 : 12) จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวนครศรีธรรมราชมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดร่วมกับภาครัฐและเอกชน (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2538 : 8)

สิ่งที่ประเมินได้จากการสัมมนา คือ การเล็งเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยคนท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยร่วมมือกันส่งเสริมในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและโบราณสถานของเมืองนครศรีธรรมราช อันเป็นจุดแข็งที่นครศรีธรรมราชมีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม

ความคิดเห็นจากการสัมมนาในแง่การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเมืองนครศรีธรรมราช ได้มีการเสนอแนะหลายแง่มุม เช่น ล้อม เฝิงแก้ว นักวิชาการท้องถิ่นจากเพชรบุรี เสนอว่าควรจัดผังเมืองให้พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชเป็นประธานของเมือง (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2538 : 15) ส่วนข้อเสนออื่น ๆ ในด้านประเพณีตามทัศนะของ เอื้อม อุบลพันธ์ ผู้รู้และผู้นำท้องถิ่นนครศรีธรรมราชได้กล่าวถึงงานเดือนสิบว่าเป็นงานที่แสดงออกถึงความเป็นท้องถิ่นนิยม ซึ่งชาวนครศรีธรรมราชควรอนุรักษ์ไว้ (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2538 : 71)

ผลจากการสัมมนาครั้งนี้ ได้มีการนำมาประเมินผลและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา งานเดือนสิบนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2539 นั่นคือ การเลือกศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับพิจารณาแล้วว่าเป็นอัตลักษณ์ของนครศรีธรรมราชมานำเสนอ เช่น หนังตะลุง โนรา เพลงบอก และกลอนสด ซึ่งสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชรับหน้าที่ในการจัด

และจากการที่เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาหรือ สร้อย ดำแจ่ม ศิลปินชาวนครศรีธรรมราชได้รับคัดเลือกให้เป็นศิลปินแห่งชาติใน พ.ศ. 2538 (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. 2539 : 63) ก็คงมีส่วนอย่างยิ่งให้คณะกรรมการจัดงานเดือนสิบเลือกสนับสนุนการแข่งขัน "เวทีกลอนเดือนสิบ" มากเป็นพิเศษ กิจกรรมนี้มีผู้รับผิดชอบร่วมกันคือ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (แก้ว รัตนา. 2539 : 21-39) นอกจากนี้สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ยังรับหน้าที่ในการจัดประกวดขบวนแห่หมู่บ้านซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อีกด้วย

กิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ก็มี การแสดงวิพิธทัศนาที่เวทีกลาง โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช การประกวดความสามารถของเด็ก มีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ร่วมกับภาคเอกชนเป็นผู้จัด และการจัดนิทรรศการออกเริ่ของหน่วยงานราชการ (ประกิต เทพชนะ. 2539 : 8-9)

ส่วนงานรื่นเริงต่าง ๆ ก็ยังคงได้รับความนิยมอยู่มาก เช่น การมีสวนสนุกจากแดนเนรมิตมาเปิดให้ความบันเทิงและการจัดงานมอเตอริโชว์ เป็นภาพที่ตอกย้ำว่างานเดือนสิบได้กลายเป็นงานเทศกาลอย่างเต็มรูปแบบ เน้นให้คนเข้ามาสนุกสนานมากกว่าจะให้ความรู้สึกสำนึกต่องานประเพณี ในขณะที่การเลือกศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมานำเสนอ แม้จะเป็นการเน้นความบันเทิงเช่นเดียวกันแต่อย่างน้อยก็เชื่อได้ว่า ศิลปะพื้นบ้านเหล่านี้ยังมีการสอดแทรกคติความเชื่อตามหลักศาสนาและวิถีชีวิตของชาวบ้านเอาไว้ ซึ่งพอจะช่วยผ่อนคลายบรรยากาศงานทางด้านพุทธศาสนาที่ถูกลิ้มจากสังคมไปได้บ้าง

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอด้านศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ดังที่ปรากฏในงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชยังเป็นเพียงการเริ่มต้น ที่ไม่มีใครสามารถบอกได้ว่าจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด แต่อย่างน้อยก็พอมองเห็นสัญญาณที่ดีอยู่บ้างเมื่อ พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้จัดทำโครงการ Amazing Thailand ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ เอกชนและ

ท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหนึ่งในใจความหลักตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)³

นอกจากนี้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ก็ได้ให้ความสำคัญต่อท้องถิ่นเช่นกันว่าเป็นดังพลังพื้นฐานที่สามารถพัฒนาประเทศในด้านอื่นต่อไปได้ หากพิจารณาบางมาตราแล้วจะเห็นถึงการให้ความสำคัญต่อท้องถิ่นในช่วงนี้ได้ชัดเจน⁴

การส่งเสริมท้องถิ่นในลักษณะนี้ นับว่าสอดคล้องกับที่สิ่งที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมที่จะดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นดังข้อสนับสนุนที่เอื้อต่อปัจจัยทางศิลปวัฒนธรรมของเมืองนครศรีธรรมราชแทบทั้งสิ้น ดังนั้นในแง่ของงานเดือนสิบ จึงทำให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเริ่มมีความหวังขึ้นมาบ้างว่าได้พัฒนางานมาในแนวทางที่ควรจะเป็นแล้ว

จากการประเมินการจัดงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2540-2541 พบว่าการแสดง มหรสพพื้นบ้าน เป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากประชาชนค่อนข้างมาก (บุญเสริม แก้วพรหม. 2541: 55-66) ส่วนการประกวดขบวนหมัรับชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ได้รับการสนับสนุนมากขึ้น เนื่องจากว่าได้กำหนดมูลค่าของรางวัลไว้สูง (จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2541 : 6-9)

ถึงแม้ว่า กระแสความนิยมในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช จะมีความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจ หากแต่ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นหรือฟื้นขึ้นมาใหม่ งานในบางส่วน จึงยังทำได้ไม่เป็นที่น่าพอใจนัก ดังที่พบว่าคณะมหรสพที่ได้รับการว่าจ้างมาแสดงในงานยังเป็นคณะที่ไม่ค่อยมีชื่อเสียง (จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2541 : 6-9) เนื้อหาสาระของงาน เดือนสิบในด้านพระพุทธศาสนาก็ยังไม่ได้รับการขบเน้น แต่กระนั้นแล้วก็ทำให้ผู้จัดงานมองเห็นความเป็นไปได้ว่างานเดือนสิบนครศรีธรรมราชกำลังดำเนินมาถูกทาง เมื่อมีการสนับสนุนจากภาครัฐเข้ามาส่งเสริมด้วยแล้วก็ยิ่งตอกย้ำถึงแนวทางที่ทำให้นครศรีธรรมราชมั่นใจ

การที่ทางจังหวัดเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดงานเดือนสิบ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชดำเนินไปอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน และมีแนวทางเป็นของตัวเองมากขึ้น ทำให้พัฒนาการของงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชช่วงที่ 3 พ.ศ. 2542-2550 มีการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมและการแสดงพื้นบ้านนครศรีธรรมราชอย่างเข้มข้น พร้อมกันนี้คติทางพระพุทธศาสนาอันเป็นสาระหลักของงานเดือนสิบก็จะได้รับการขบเน้นขึ้นมาเช่นกัน

³ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ส่วนที่ 6 บทที่ 3 การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชน

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 4 หน้าที่ของประชาชนชาวไทย และหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ช่วงแห่งการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน (พ.ศ. 2542-2550)

จากความมุ่งมั่นของนครศรีธรรมราชในช่วงก่อนหน้านี้ ประกอบกับรัฐบาลมีแนวโน้มชัดเจนในการสร้างสำนึกไทย ดังนั้นกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลในยุคนี้จึงมีส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นอีกมาก เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 กล่าวถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และควรส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม⁵

สำนึกในความเป็นไทยที่ถูกกระตุ้นขึ้นมา นอกจากจะเชิดชูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็กลับมามีความสำคัญอีกครั้ง รวมทั้งการปลูกฝังในพระพุทธศาสนาก็ได้รับการส่งเสริม ด้วยข้อกำหนดทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแต่เกื้อกูลต่อองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรมเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างดี งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชในพัฒนาการช่วงที่ 3 จึงมุ่งมั่นเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง

กิจกรรมพื้นฐานที่ยังคงจัดอย่างต่อเนื่องในยุคนี้คือ การจัดนิทรรศการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การแสดงวิพิธทัศนา โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช การประกวดหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราชและพัฒนาการจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนกิจกรรมที่เพิ่มเติมเข้ามาคือ การออกร้านกาชาด โดยเหล่ากาชาดจังหวัดและที่ทำการปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช และการแข่งขันกีฬา เช่น เซปักตะกร้อ ฟุตบอล ตะกร้อลอดบ่วง บาสเกตบอล และมินิมาราธอน

ผลตอบรับจากการแสดงศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้านในช่วงก่อนหน้านี้ ทำให้การแสดงพื้นบ้านในงานเดือนสิบได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม ใน พ.ศ. 2542 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้จัด "งานมหกรรมหนังตะลุงไตรภาคี" ซึ่งเป็นการแสดงหนังตะลุงระดับนานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นที่นครศรีธรรมราชในช่วงเวลาเดียวกันกับงานเดือนสิบด้วย การจัดงานครั้งสำคัญเช่นนี้จึงเป็นการโหมให้กระแสความนิยมในศิลปะพื้นบ้าน ที่แสดงในงานเดือนสิบเลื่องลือยิ่งขึ้นด้วย เพราะจากรายงานผลการจัดงานพบว่า กิจกรรมที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากนอกเหนือจากการจัดหุ้มรับคือ การประกวดแข่งขันการแสดงพื้นบ้านโนรา หนังตะลุง เพลงบอกและกลอนสด ซึ่งรับหน้าที่จัดโดยสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช และการแข่งขันเวทีกลอนเดือนสิบ ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์รับหน้าที่เป็นแม่แรงสำคัญ

⁵ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 7 หมวด 1 บททั่วไป

จนกระทั่งการเข้ามาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้ร่วมมือกับทางจังหวัดจัดงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชเมื่อ พ.ศ. 2543 ก็ยิ่งทำให้ความเฟื่องฟูในการแสดงพื้นบ้านทวีขึ้นมากจนถึงกับขยายกลุ่มการประกวด จากเดิมที่มีแค่ระดับอาชีวะก็ได้เพิ่มระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเข้ามา (บุญเสริม แก้วพรหม. 2543 : 32-36) นับเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านให้เข้าถึงกลุ่มเยาวชนมากขึ้น ส่วนการจัดหุ้รับก็ยังคงได้รับการสนับสนุนอยู่เช่นเดิม ดังที่มีการจัดประกวดหุ้รับชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และมีถ่ายทอดสดทางสถานีวิทยุโทรทัศน์

ส่วนกิจกรรมนอกจากนี้มีนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ นิทรรศการเกี่ยวกับการพัฒนาทางประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช นิทรรศการเกี่ยวกับการจัดสร้างอนุสาวรีย์พระเจ้าศรีธรรมโศกราชและเจ้าพระยานครน้อย นิทรรศการเกี่ยวกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระย่า (จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2544 : 7-10)

ถึงแม้หุ้รับจะยังคงเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญในงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช แต่การพยายามอย่างยิ่งของหลายฝ่ายที่พร้อมจะเผยแพร่และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จัก ก็นับว่าสัมฤทธิ์ผลอย่างสวยงาม เมื่อผลสำรวจความคิดเห็นงานทางด้านวัฒนธรรมในงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2543 พบว่าการประกวดโนรา เพลงบอกและกลอนสด ซึ่งได้จัดแข่งขันกันทั่วภาคใต้เป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากประชาชนสนใจมากที่สุดมิใช่การประกวดหุ้รับแต่อย่างใด (จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2544 : 7-10) ถือเป็นปรากฏการณ์ที่บ่งชี้ว่า ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราชได้กลายเป็นจุดสนใจใหม่ในงานเดือนสิบแล้ว

การพร้อมใจกันสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นอย่างจริงจัง มิเพียงแต่ทำให้เกิดกระแสความนิยมแค่เฉพาะในงานเดือนสิบนครศรีธรรมราชเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงกระแสความนิยมศิลปะแขนงนี้ขึ้นทั่วประเทศด้วย เนื่องจากว่าในขณะนั้นเองได้มีศิลปินชาวนครศรีธรรมราชคนหนึ่งกำลังโด่งดังอยู่ในวงการเพลงลูกทุ่งเมืองไทย และมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมศิลปะการแสดงของภาคใต้ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ศิลปินผู้นั้นคือ เอกชัย ศรีวิชัย นั่นเอง (พิทยา บุษรรัตน์. 2543 :106-114) เมื่อมีผู้ที่เชิดชูหน้าตาให้จังหวัดก็ย่อมเปิดโอกาสให้ศาสตร์พื้นหลายแขนงมีโอกาสเข้ามาแสดงในงานเดือนสิบมากขึ้นแน่นอน

จุดมุ่งหมายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความชัดเจนว่ามีได้เน้นความสำคัญของงานเดือนสิบแค่เฉพาะการอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านเท่านั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมงานในภาคพิธีกรรม การชิงเปรตที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจึงได้ถูกจัดขึ้นเช่นกัน (วิฑูรย์ เดชเดโช 2543 : 6) ซึ่งเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความคาดหวังของชาวนครศรีธรรมราช

ที่เห็นว่าพิธีกรรมนี้เป็นหัวใจหลักของงานเดือนสิบมาแต่ดั้งเดิมและควรได้รับการสนับสนุนมากที่สุด แต่เท่าที่ผ่านมาทางจังหวัดกลับมิได้ให้ความสำคัญมากนัก การประกอบพิธีกรรมนี้จึงมีแต่ชาวบ้านเท่านั้น และยังในภาวะที่ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาโรยราไปจากสังคมดังที่นครศรีธรรมราชประสบอยู่ การนำคติเรื่องเปรตกลับมาใช้เป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงบาปบุญคุณโทษจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม อีกทั้งยังเติมเต็มความรู้สึกที่มีต่องานเดือนสิบในด้านพระพุทธศาสนาของชาวนครศรีธรรมราชได้เป็นอย่างดี

การจัดกิจกรรมชิงเปรตขึ้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จึงเป็นทั้งการสนับสนุนในเชิงการท่องเที่ยวและทางพิธีกรรมไปพร้อมๆ กัน และจัดอย่างต่อเนื่องทุกปีตลอดช่วงที่เหลืออยู่ของงานเดือนสิบทศวรรษ 2540 ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก จนกระทั่งกลายเป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของงานเดือนสิบในนครศรีธรรมราชควบคู่กับการจัดห่มรับสถานะของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจึงกลับมามีความสำคัญต่อชุมชนอีกครั้ง ในขณะที่เดียวกันยังเป็นการพยายามจัดภาพลักษณ์ด้านอาชญากรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มักถูกมองว่ามีความรุนแรงสูงในประเทศไทยด้วย

หากการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราชในช่วงที่ผ่านมาเปรียบเสมือนการหวานเมล็ดพันธุ์ หลังจากนั้นเป็นต้นไปจะเป็นช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตและใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ด้วยการต่อยอดการแสดงพื้นบ้านหลากหลายรายการ ในขณะที่การจัดห่มรับก็ยังคงจัดประกวดชิงถ้วยพระราชทานอยู่เช่นเดิม

เวทีกลอนเดือนสิบเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ซึ่งรับหน้าที่ดูแลรายการนี้ได้เล็งเห็นความสำคัญของการปลูกฝังเรื่องร้อยกรองแก่เยาวชน งานเดือนสิบในนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2545 จึงได้จัดการแข่งขันร้อยกรองชิงโล่พระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารีเพิ่มขึ้นมาอีกรายการหนึ่ง (สิบพงศ์ ธรรมชาติ. 2553 : 41) นอกจากนี้ หน่วยงานนี้ยังรับหน้าที่ฟื้นฟูรางวัลเวียนครกขึ้นมาใหม่ด้วย (สมใจ สมคิด. 2546 : 58)

การแข่งขันกลอนสดได้รับการต่อยอดไปสู่การแข่งขันรายการ "รางวัลกวีน้อยเมืองนคร" จนกระทั่งพัฒนาไปเป็นโครงการ "ครูกวีน้อยเมืองนคร สัญจรตามรอยขุนช้างขุนแผน" ที่มุ่งพัฒนาทักษะการเขียนบทร้อยกรองของนักเรียน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการสอนด้านร้อยกรองแก่ครูไปพร้อมกัน โดยมีหลายหน่วยงานให้ความร่วมมือ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช(สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชเดิม) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชทุกเขต รวมถึงสื่อมวลชนต่าง ๆ ก็ร่วมสนับสนุนและประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง (กลิ่นรำ คำหอม. 2548 : 76-87)

ส่วนหนังตะลุงและโนรา นอกจากได้จัดให้มีการแข่งขันชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีแล้ว ยังถูกจัดแสดงในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารด้วยการได้เข้ามาแสดงในสถานที่สำคัญเช่นนี้ ย่อมบ่งบอกถึงการถูกยกย่องระดับความสำคัญขึ้นมาได้เป็นอย่างดี หลังจากที่ยกก่อนหน้านี้มีจัดแสดงแค่เฉพาะเวทีมหรสพที่ทุ่งท่าลาดเท่านั้น

ส่วนคดีเรื่องเปรตที่ถูกขับเน้นขึ้นมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชก็ได้ต่อยอดจนเกิดเป็นกิจกรรมใหม่เช่นกันคือ การประกวดขบวนเปรตและโชว์หุ่นเปรตโดยมีสื่อมวลชนนครศรีธรรมราชเป็นผู้ประสานงาน กิจกรรมนี้มีทั้งความสนุกสนานในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละทิ้งคติความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษของชาวนครศรีธรรมราช นับเป็นการผนวกรวมเอาความบันเทิงกับความเชื่อทางศาสนาผสมผสานเข้าด้วยกันได้อย่างชาญฉลาด

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงการให้ความสำคัญในด้านศาสนาของเมืองนครศรีธรรมราช ช่วงปลายทศวรรษ 2540 พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความมุ่งหมายที่จะทำให้นครศรีธรรมราชเป็นเมืองศูนย์กลางพระพุทธศาสนาในระดับภูมิภาคด้วย ซึ่งในขณะเดียวกันนี้เองที่วงการศาสนาในเมืองนครศรีธรรมราชและทั่วประเทศ กำลังเกิดกระแสศรัทธา จตุคามรามเทพ^๑ อย่างกว้างขวาง นับสำคัญอย่างหนึ่งของการสนับสนุนพระพุทธศาสนาช่วงนี้ จึงน่าจะมีจุดเชื่อมโยงที่เกี่ยวข้องกับกระแสจตุคามรามเทพอย่างแน่นอน

ถึงแม้หลักธรรมระหว่างพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ จะมีความขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง แต่ถ้าพิจารณาเชิงพาณิชย์ การปลุกเสกจตุคามน่าจะรายได้มาสู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เนื่องจากสถานที่แห่งนี้ใช้ทำพิธีปลุกเสกจตุคามรามเทพแทบทุกรุ่น (พระมหาชินวัตร นิลเนตร. 2552 : 28-29) ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนครศรีธรรมราชให้เป็นที่รู้จัก นำมาซึ่งการยกขบวนมาแห่แหนนมัสการองค์พระบรมธาตุในงานเดือนสิบ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้ภาพลักษณ์ความเป็น "เมืองพุทธ" ของจังหวัดนครศรีธรรมราชดูดีขึ้นเช่นกัน

นอกจากความรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรมนครศรีธรรมราชจะเฟื่องฟูขึ้นอย่างมากแล้วยังได้กระตุ้นให้สำนึกที่มีต่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และความเป็นท้องถิ่นนิยมกลับมาอยู่ในความรับรู้ของชาวนครศรีธรรมราชอีกครั้งหนึ่งด้วย ดังที่ปรากฏในเหตุการณ์บ้านเมืองนครศรีธรรมราชในช่วงนี้คือ การจัดสร้างอนุสาวรีย์พระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่อำเภอเมือง

^๑ เทพตามความเชื่อดั้งเดิมในศาสนาพราหมณ์ ทำหน้าที่รักษาพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช มี 2 องค์ คือ หัวจตุคามและเท้ารามเทพ จุดเริ่มต้นของการจัดสร้างจตุคามรามเทพนี้เกิดขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งแต่ พ.ศ. 2530 แต่กระแสแห่งความศรัทธาจะมาปรากฏมากในช่วงปลายทศวรรษ 2540

ในขณะเดียวกัน ที่ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็ได้จัดสร้าง พระรูปแม่เจ้าอยู่หัว (หรือพระนางเลือดขาว) ขึ้นมาเช่นกัน (เกศสุดา สิทธิสันติกุล และ กชกร ชินะวงศ์, 2546) นอกจากนี้ยังมีการจัดสร้างสวนไทย-ญี่ปุ่น เพื่อระลึกถึงออกญา เสนาภิมุข (ยามาตะ) ขุนนางชาวญี่ปุ่นสมัยอยุธยาด้วย (สมพุทธ ชูระเจน, 2544 : 84-95) เห็นได้ว่าเป็นความเพียรพยายามของท้องถิ่น ที่ต้องการทำให้บุคคลในตำนานและในพงศาวดาร ของเมืองนครศรีธรรมราชสมัยโบราณ มีตัวตนเป็นรูปธรรมขึ้นมา

กระแสท้องถิ่นนิยมยังไม่หมดลงแต่เพียงเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2547 องค์การบริหารส่วน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้คิดตัวอย่างข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะและการบริหารจัดการ โครงการเพื่อสนับสนุน **"ความเป็นนครศรีธรรมราช"** ขึ้นมา เช่น การจัดทำ Nakhon Elite Card เพื่อขายแก่ชาวมาเลเซียและชาวกรุงเทพฯ ที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขเมืองนครในการเดินทางไปนครศรีธรรมราช การเปิดเส้นทางสายพุทธธรรมที่รื้อฟื้นการเป็นศูนย์กลางเมือง 12 นักขัตร์ เพื่อขายแก่สมาชิกในเมือง 12 นักขัตร์ ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ "พระบรมธาตุ เมืองคอน" เช่นเดียวกัน การอนุรักษ์และจรรโลงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์ ของนครศรีธรรมราช ด้วยการเปิดเวทีสาธารณะให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่เข้ามา มีส่วนร่วม (ณรงค์ บุญสวยขวัญ, 2547 : 59-67)

การที่รัฐบาลหลักดันจุดเด่นของจังหวัดแห่งนี้ ด้วยการสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2540 เป็นการปลุกกระแสสำนึกในเรื่องท้องถิ่นนิยม ให้กลับมาอยู่ในการรับรู้ของชาวนครศรีธรรมราชอีกครั้ง แต่เป็นท้องถิ่นนิยมที่เกิดจากการ มีแนวทางการพัฒนาที่นครศรีธรรมราชเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น นโยบายจากภาครัฐเป็น เพียงปัจจัยช่วยส่งเสริม งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชในช่วงนี้จึงได้เกิดกิจกรรมด้าน ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ล้วนแล้วแต่แสดงถึงอัตลักษณ์ของนครศรีธรรมราชแทบทั้งสิ้น และยังสามารถพัฒนาต่อยอดได้อย่างน่าสนใจ หลายกิจกรรมถูกยกระดับความสำคัญขึ้น มาเนื่องด้วยได้รับการสนับสนุนจากเชื้อพระวงศ์พระมหากษัตริย์ ยุคนี้จึงเป็นยุครุ่งเรือง แห่งศิลปวัฒนธรรมเมืองนครศรีธรรมราช

ส่วนหน้าที่ในการจัดงาน สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ รับผิดชอบหน้าที่เป็นแม่ข่ายทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหลายกิจกรรม โดยมีหน่วยงานอื่น เข้ามาร่วมมือมากขึ้น เป็นการแบ่งเบาภาระของ 2 สถาบันหลักดังกล่าวได้เป็นอย่างดี และการเข้ามาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชก็ทำให้ทิศทางของงานกลับ เข้าสู่แนวทางที่ทุกฝ่ายพอใจ

บทสรุป

เรื่องราวประวัติศาสตร์และความเป็นมาอันยาวนานของเมืองนครศรีธรรมราช รวมไปถึงการเป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมอันสำคัญของภาคใต้ ก่อนข้างเป็นที่รับประกันได้ว่าอยู่ในความรับรู้ของชาวนครศรีธรรมราชอย่างกว้างขวาง การวางรากฐานองค์ความรู้ที่สำคัญที่ได้ปฏิบัติกันมา นับตั้งแต่ที่รัฐบาลประกาศกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในช่วงต้นทศวรรษ 2520 ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ที่ชัดเจนยิ่ง

ในช่วง พ.ศ. 2520-2536 ความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เป็นตัวกำหนดทิศทางงานเดือนสิบ นครศรีธรรมราช เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลที่แน่นอนว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงการเน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2536 : 82-83) นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของนครศรีธรรมราช ผลกระทบเหล่านี้ได้สะท้อนออกมาผ่านพัฒนาการของงานเดือนสิบ นครศรีธรรมราชช่วงที่ 2 พ.ศ. 2537-2541 อย่างชัดเจน สิ่งทั้งหลายฝ่ายพอจะทำได้ก็เพียงแต่ประคับประคองให้งานยังคงดำเนินไปได้เท่านั้น

การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มบุคคล ก็มีผลทำให้ภาพของงานดังกล่าวแปรเปลี่ยนไปเช่นกัน เกิดการต่อรองระหว่างกลุ่มเพื่อกำหนดแนวทางงานเดือนสิบนครศรีธรรมราช ควรจะดำเนินไปในลักษณะใดเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะนั้น กลุ่มคนหลักที่มีบทบาทในพัฒนาการของงานช่วงแรกคือ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชกับวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช กลับมามีบทบาทสูงอีกครั้งในช่วงทศวรรษ 2540 พร้อมกับมีหลายหน่วยงานที่เกิดจากการวางรากฐานทางวัฒนธรรมในช่วงแรกเข้ามาให้ความร่วมมือ นอกจากนี้ นโยบายของภาครัฐมีส่วนสนับสนุนปัจจัยทางวัฒนธรรมของนครศรีธรรมราชอย่างเต็มที่ ทำให้งานเดือนสิบนครศรีธรรมราชกลับสู่แนวทางที่ควรจะเป็นอีกครั้ง

จากงานบุญที่นำเสนอเนื้อหาสาระทางพุทธศาสนา กลายมาเป็นงานที่ผสมผสานกับงานรื่นเริง แต่ยังคงสอดแทรกวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน ดังที่เมืองนครศรีธรรมราชภาคภูมิใจนำเสนอจะดำเนินไปในทิศทางใดต่อจากนี้ไป ก็อยู่ที่ความร่วมมือร่วมใจกันของแต่ละฝ่าย ส่วนใครจะมีบทบาทมากน้อยแค่ไหนอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางสังคม รวมถึงความมุ่งมั่นและเห็นคุณค่าที่ต้องการสืบทอดประเพณีเก่าแก่ให้คงอยู่สืบไป

บรรณานุกรม

- กลั่นรำ คำหอม. (2548). "รางวัลวิน้อยเมืองนคร ปีที่ 2 คือการพัฒนา ขยายวง," สารนครศรีธรรมราช. 35(11), 76-87.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534). ม.ป.ท.
- กุลธิดา สืบหล้า. (2539). "ลมหายใจของผู้คนบนแผ่นดินและผืนน้ำแห่งคาบสมุทรทะเลใต้," อ.ส.ท.. 37(2), 62-76.
- เกศสุดา สิทธิสันติกุล และ กชกร ชินะวงศ์ (บรรณาธิการ). (2546). แม่เจ้าอยู่หัว ศรัทธา ความดี แรงใจสู่พลังชุมชน. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- แก้ว รัตนา. (2539). "เวทีกลอนงานเดือนสิบ เวทีแห่งการส่งเสริม สร้างสรรค์ และ สืบสานสายเลือดกวีเมืองนครฯ," ใน เดือนสิบ'39. (หน้า 21-39). นครศรีธรรมราช: นาค.
- คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกและจดหมายเหตุ. (2545). ตำรา 12 เดือน คัดแต่ สมุดขุนทิพมนเทียรชาววังไว้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- คำนวน นวลสนอง. (2540). "วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมในภาคใต้." ทักษิณคดี 5(1), 89-101.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2536). แลได้สี่ทศวรรษ: การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและพัฒนาการทางการเมือง (ในช่วง พ.ศ. 2490-2536). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. (2539). "เพลงบอกสร้อย ศิลปินแห่งชาติชาวนคร," ใน เดือนสิบ'39. (หน้า 63). นครศรีธรรมราช: นาค.
- โชติมา จันทน์สุคนธ์. (2537). การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2521-2531. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. (2547). "นโยบายและการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนจังหวัด: ข้อเสนอต่อสาธารณชน," สารนครศรีธรรมราช. 34(3), 59-67.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. (2536). **ท่องเที่ยวบุญบังไฟอีสาน: บุญบังไฟต้องรับใช้ชาวยโสธร ไม่ใช่ชาว ยโสธรรับใช้บุญบังไฟ.** กรุงเทพฯ : มติชน.
- บัญชา พงษ์พานิช. (2539). "นครศรีธรรมราช 4 ด้านของการพัฒนา," ใน เดือนสิบ'39. (หน้า 91). นครศรีธรรมราช: นาค.
- บุญเสริม แก้วพรหม. (2541). "เชิงชั้นวรรณคดี "เวทีกлон เสียงสะท้อนจากเยาวชนคนนคร," ใน เดือนสิบ'41. (หน้า 55-66). นครศรีธรรมราช: นาค.
- บุญเสริม แก้วพรหม. (2543). "เวทีกлон มโนราห์ และเพลงบอก อีกหนึ่งเวทีแห่งการปฏิรูป กระบวนการเรียนรู้," ใน เดือนสิบ'43. (หน้า 32-36). นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์เอ็ดสันเพรส โปรดักส์.
- ประกิจ เทพชนะ. (2539). "สารจากผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องในการจัดงาน ประเพณีเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี 2539," ใน เดือนสิบ'39. (หน้า 8-9). นครศรีธรรมราช: นาค.
- ประหยัด เกษม. (2528). "รายงานผลการดำเนินงานของกองฟื้นฟูขนบธรรมเนียมและ ประเพณีงานเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี 2527," ใน เดือนสิบ'28. (หน้า 105-116). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2523). "สารทเดือนสิบ: มรดกทักษิณ," อ.ส.ท.. 21(2), 67-70.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2530). "เมืองโบราณนคร: มรดกแห่งความรุ่งโรจน์," ใน เดือนสิบ'30. (หน้า 33-54). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ส่วนที่ 5 บทที่ 3 แนวนโยบายและเป้าหมายการกระจายบริการสังคม," สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=86>.

- "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) แผนงานที่ 9 บทที่ 3 แผนพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค, " สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=88>.
- "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ส่วนที่ 3 บทที่ 3 การปรับโครงสร้างการผลิตการเกษตรและการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค," สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=89>.
- "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ส่วนที่ 6 บทที่ 3 การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน," สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=90>.
- พรพันธุ์ เขมคุณาศัย. (2542). "วิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมกับแนวทางการแก้ปัญหาใน มิติภูมิปัญญาชาวบ้าน," ทักษิณคดี 5(2), 106-115.
- พระมหาชินวัตร นิลเนตร. (2552). ปรากฏการณ์จุดความรามเทพ: ผลกระทบต่อพระพุทธ ศาสนากระแสหลัก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิทยา บุขรารัตน์. (2543). "เอกชัย ศรีวิชัย ผู้สืบสานไทยศึกษาภาคใต้ด้วยเพลงลูกทุ่ง และการแสดงเพื่อชาวบ้าน," ทักษิณคดี. 5(3), 106-114.
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2538). "ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับสังคมไทยและการเมืองไทย," ใน สรุปสาระสำคัญจากการสัมมนาประจำปี 2538. (หน้า 12-15, 71) วันที่ 10 พฤศจิกายน 2538 ณ ห้องกมลทิพย์ โรงแรมสยามซิตี. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สถาบันทักษิณคดี, (2529). หนังสือสารานุกรมวัฒนธรรม ภาคใต้ เล่มที่ 1, 3, 7. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.

วิฑูรย์ เดชเดโช. (2543). "สาส์นจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช,"
 ใน เดือนสิบ'43. (หน้า 6). นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์เอ็ดสันเพรส โปรดักส์.
 ศรีปราชญ์ สัมคคีธรรม. (2535). "คำนำ," ใน เดือนสิบ'35 (หน้าคำนำ). นครศรีธรรมราช.
 สมใจ สมคิด. (2546). "ร่างเวียนนครก การสร้างพื้นที่ใหม่ของคนรุ่นก่อน," สารนครศรี
 ธรรมราช 33(10), 56-59.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2473). **ตำนานพราหมณ์เมือง
 นครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

สมพุทธ ธุระเจน. (2535). "จากหน้าเมืองสู่ทุ่งท่าลาด" ใน เดือนสิบ'35. (หน้า 11-13).
 นครศรีธรรมราช.

สมพุทธ ธุระเจน. (2544). "หมายเหตุนครศรีธรรมราช 2544," ใน เดือนสิบ'44.
 (หน้า 84-95). นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์เอ็ดสันเพรส โปรดักส์.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2534, 9 มกราคม). คำแถลงนโยบาย คณะรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย
 ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา 2534.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2535, 21 ตุลาคม). คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี นายชวน
 หลีกภัย นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา 2535.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2539, 11 ธันวาคม). คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี พลเอก
 ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา 2539.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2540, 20 พฤศจิกายน). คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี
 นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา 2540.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2544, 26 กุมภาพันธ์). คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี
 พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา 2544.

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2553). "จากเวทีกลอนสนามหน้าเมืองสู่เวทีการแข่งขันร้อยกรอง,"
 ใน เดือนสิบ'53. (หน้า 38-44). นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์ประยูรการพิมพ์.

เอนก สิทธิประศาสน์. (2527). "จังหวัดนครศรีธรรมราชในรอบปี 2526," ใน เดือนสิบ'27.
 (หน้า 64-77). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

บุคลากรกรม

เฉลิม จิตรมาศ (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปริญา มงคลพาณิชย์ (ผู้สัมภาษณ์). วัดพระมหาธาตุ
วรมหาวิหารนครศรีธรรมราช. 9-10 ตุลาคม 2555.

พระสมบุรณ์ ปิยวันโน(ผู้ให้สัมภาษณ์). ปริญา มงคลพาณิชย์ (ผู้สัมภาษณ์).
วัดหน้าพระลาน นครศรีธรรมราช. 11 ตุลาคม 2555.

รังสิต ทองสมัคร(ผู้ให้สัมภาษณ์). วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนครศรีธรรมราช. 5 มีนาคม 2557.